

زوبین و برف

نقد و بررسی عناصر داستان در
رمان زمستان ۶۲

اقدس مهران پور

محمد تقی عزیزیان

سرشناسه: مهران پور، اقدس، ۱۳۵۲ - عنوان و نام پدیدآور: ذره بین و برف: نقد و بررسی عناصر داستان در زمان زمستان ۶۲ / اقدس مهران پور، محمدتقی عزیزیان؛ [برای] بنیاد حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس، اداره کل حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس استان لرستان. مشخصات نشر: خرم‌آباد: نشر پراکنده، ۱۳۹۶. مشخصات ظاهری: ۹۰ ص؛ ۱۴/۵×۲۱ س.م. شابک: ۳-۱۵-۸۶۶۱-۶۰۰-۹۷۸ وضعیت فهرستنویسی: فیبا موضوع: فصیح، اسماعیل، ۱۳۱۳ - ۱۳۸۸، زمستان ۶۲ - نقد و تفسیر موضوع: داستان‌های فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد موضوع: Persian fiction -- 20th century -- History and criticism -- شناسه افزوده: عزیزیان، محمدتقی، ۱۳۶۲ - شناسه افزوده: فصیح، اسماعیل، ۱۳۱۳ - ۱۳۸۸، زمستان ۶۲ - شناسه افزوده: بنیاد حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس، اداره کل حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس استان لرستان رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۸۰۸۸ز۸۲/ص / PIR ۱۶۹ رده‌بندی ملی: ۸۱۳/۶۲ شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۴۷۰۷۱

پژوهش: اقدس مهران پور- محمدتقی عزیزیان

ناشر: پراکنده

طراح جلد: کمیل الماسیان

صفحه‌آرا: مهدی فراهانی ثابت

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۶

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

شابک: ۳-۱۵-۸۶۶۱-۶۰۰-۹۷۸

مقدمه	۷
معرفی نویسنده و رمان زمستان ۶۲	
زندگی نامه و آثار اسماعیل هاشمی	۱۳
خلاصه رمان زمستان ۶۲	۱۵
بررسی و تحلیل رمان زمستان ۶۲	۱۸
طرح	۲۰
شخصیت ها	۲۵
شخصیت پردازی	۲۷
مکان	۳۲
زمان	۳۵
فضا	۳۶
درونمایه	۴۰
زاویه دید	۴۳
لحن	۴۶
تأثیر این دیدگاه ها در طرح داستان ها	۴۹
تأثیر نگرش نویسنده در درونمایه	۵۸
نگرش نویسنده به فضای داستان	۶۰

- تأثیر نویسنده بر لحن ۶۵
- نگرش نویسنده بر زمان و مکان ۷۰
- نگرش نویسنده و تأثیر پذیری زاویه دید ۷۲
- فهرست منابع ۷۵

مقدمه

جنگ با همه خوب و بد خود واقعیتی است که بشر همیشه با آن روبه‌رو بوده است. حیات آدمی ریزش و سستیز و دفاع و گریز همراه بوده است. تمدن‌ها از کسب جنگ روییده، به بار نشسته و در نهایت افول کرده‌اند. قهرمانان ملت‌ها امره شجاعت مردمان عادی در میدان جنگ و کارزار بوده‌اند. آثار هنری و ادبی درخشان ملت‌ها نتیجه‌ی دفاع یا فتح و یورش ملتی بر ملت دیگر بوده است. البته باید فراموش کرد که جنگ‌ها گاه سبب افول یک تمدن، ریزش یک حکومت، به‌ویژه واری کشیدن یک نژاد و بی‌هویت شدن یک ملت نیز بوده‌اند.

بارونیان در کتاب شخصیت‌پردازی در داستان کوتاه دفاع مقدس، رزبان بزرگان در تعریف جنگ چنین نقل می‌کند: «هر اکلیتوس فیلسوف یونان باستان معتقد بود: «جنگ ریشه‌ی همه حوادث است. جنگ از برخی انسان‌ها خدایان می‌سازد و از برخی دیگر بردگان و یا مردان آزاد.» (بارونیان، ۱۳۸۷: ۴۴-۴۲). سلیمانی در ادامه‌ی مبحث جنگ چنین توصیفات را ارائه کرده است: «جنگ میدان آزمون گوهر وجودی آدم‌هاست. در این میدان آدم‌ها به فراخور بارقه‌ی وجودی، تربیت خانوادگی و اجتماعی از خود عکس‌العمل نشان می‌دهند.» (سلیمانی، ۱۳۸۰: ۱۱).

تاریخ سیاسی و اجتماعی ملت‌ها با ریزش و رویش حکومت‌ها، شروع، تداوم و اتمام جنگ‌ها و به بار نشستن انقلاب‌ها شکل می‌گیرد، چنانکه مورخان تاریخ ملت‌ها را گاه بر حسب پس و پیش جنگ‌ها به تحریر در آورده‌اند.

هرچه هست نمی‌توان و نباید از پدیده‌هایی چون جنگ و دفاع به راحتی چشم پوشید. جنگ در یک مقطع تاریخی رخ می‌دهد اما ممکن است چندین نسل و چندین مقطع تاریخی را تحت تأثیر قرار دهد.

تسلیمی در کتاب گزاره‌هایی در ادبیات معاصر ایران معتقد است «که جنگ برای اقتدار و انحصار طلبی و نفوذ ایدئولوژی یک قوم بر اقوام دیگر و ...»

«...» جنگ را باید در همه‌ی ابعاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ملت‌ها جست و ... جنگ می‌تواند اخلاق و رفتار اجتماعی مردم، اقتصاد یک کشور و فرهنگ یک ملت را دگرگون کند.» (سلیمانی، ۱۳۸۰: ۱۱-۹)

یکی از مقوله‌هایی که بیش از همه بر ابعاد زندگی جوامع بشری از جنگ متأثر می‌شود، هنر و ادبیات ملت‌هاست. هنرمندان و بخصوص شاعران و نویسندگان هر ملت به دلیل حساسیت ویژه و روش‌بینی شان زودتر از دیگر اقشار جامعه، ابعاد جنگ و دامنه ویرانگری و خرابی‌ها و تباه‌های سازندگی شخصیت انسان‌ها را در می‌یابند و نشان می‌دهند؛ و البته این هنری آن‌ها ماندگار خواهد بود و آن ملت یا ملت‌های درگیر جنگ را با همه صدمات و ویرانی‌ها و شکست‌ها یا جانفشانی‌ها و افتخارات و پیروزی‌هایشان به آیندگان خواهند نمایاند و به سرمشق‌هایی گویا برای دیگران تبدیل خواهند کرد. چنان

که عظیم‌ترین آثار ادبی و هنری نیز عمدتاً آثار حماسی هستند که جنگ‌های ملت‌ها را روایت می‌کنند.

جنگ تحمیلی یا به تعبیری دفاع مقدس هشت ساله ملت ایران نیز پهنه‌ای گسترده، پر حادثه و مشحون از روایت‌ها و حوادث تلخ و شیرین است که خواه ناخواه تأثیر خود را بر ذهن و ذائقه شاعران و نویسندگان ایران بر جای نهاده و سبب خلق آثاری زیبا و ماندگار شده است.

در این پژوهش بر آنست که یکی از آثار داستانی مربوط به جنگ را از نظر نگرش نویسنده آن نسبت به جنگ و تأثیر این دیدگاه بر زبان و دیگر عناصر داستانی را بررسی کنیم.